

ὉΣΙΟΣ ΝΙΚΑΝΩΡ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ 32ο |
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ -
ΜΑΡΤΙΟΣ 2017 |
ΤΕΥΧΟΣ 351

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Μνήμη Δικαίου μετ' ἐγκωμίων»
Ο ΤΙΜΙΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

3

Ποιμαντορική ἐγκύκλιος Μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς

6

Ἱερός Ναός Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου
Σπυλαίου - Β' Μέρους

8

Φιλοσοφώντας τόν θάνατο
στό Ἅγιον Ὅρος - Α' Μέρους

10

Χαρμολύπη - Α' Μέρους

12

Ἡ ἐτερότητα τοῦ προσώπου

14

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: Ἀπό τήν ἐορτή τοῦ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΝΕΟΤΗΤΑΣ τῆς Ι.ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΡΕ-
ΒΕΝΩΝ γιά τήν 25η Μαρτίου.

ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ: Στόν Ἅγιο Γεώργιο Γρε-
βενῶν κατά τήν Ἑορτή τοῦ Νεομάρτυρα ΑΓΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΤΣΟΥΡΧΛΙΟΥ.

ὁσιος
ΝΙΚΑΝΩΡ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν
51100 Γρεβενά

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Μητροπολίτης Γρεβενῶν
κ. ΔΑΒΙΔ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Γραφικές Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλλα Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 23970 23313
Fax: 23970 21754
E-mail: graphics.melissa@gmail.com

Ὁ «Ὅσιος ΝΙΚΑΝΩΡ» διανέμεται καί
ἀποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ. Γιά τήν ἀντιμετώ-
πιση μέρους τῶν ἐξόδων γίνονται δεκτές οἰκο-
νομικές προσφορές στή διεύθυνση:

Ι. Μητρόπολις Γρεβενῶν (γιά τό περιοδικό)
51100 ΓΡΕΒΕΝΑ

Τηλ. 24620 22404 Fax 2462083717
E-mail ieramitropoligrevenon@gmail.com
ἢ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 331/618949-03

«Μνήμη Δικαίου
μετ' ἐγκωμίων»

Ο ΤΙΜΙΟΣ
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Μητροπολίτου Αὐλῶνος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἐξαιρετική, ἐπιβλητική, μεγάλη μορφή τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ Τίμιος Πρόδρομος! Σάν οὐράνιο τόξο μὲ πολυσύνθετο καὶ πολὺ γλυκὸ φῶς φωτίζει τὸν κόσμο τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Στὸ πρόσωπό του βλέπουμε τὸν τελευταῖο καὶ μεγαλύτερο προφήτη τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ τὸν πρῶτο ἅγιο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχει τὴν προφητικὴ αὐστηρότητα. Τὸ στόμα του μοιάζει μὲ ἡφαίστειο ποὺ ἐλέγχει τὴν παρανομία. Ὡς ἅγιος τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, ἐτοιμάζει τὸ δρόμο τοῦ Μεσσία μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ βάπτισμα τῆς μετάνοιας. Ἀξιῶνεται νὰ βαπτίσει τὸν Ἰησοῦ Χριστό, γιὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν ἔτσι καὶ γιὰ τὸ πρόσωπό του οἱ προφητείες τῶν προγενέστερων προφητῶν. Σφραγίζει τέλος τὴν ἅγια ζωὴ του μὲ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο.

Προφήτης καὶ Πρόδρομος. Μίλησε γιὰ τὸν Ἰησοῦ

Χριστό. Ὁμολόγησε μὲ ταπεί-
νωση πὼς δὲν ἦταν ἐκεῖνος ὁ
Μεσσίας καὶ πὼς δὲν εἶναι
ἄξιος οὔτε κἂν τὰ ὑποδήματα
τοῦ Σωτήρα νὰ ἀγγίξει. Μὲ
αὐταπάρνηση ταπεινώνει τὸν
ἑαυτό του, γιὰ νὰ δείξει τὸ με-
γαλεῖο τῆς Θεότητος τοῦ Κυρί-
ου. Εἶναι δὲ πολὺ συγκινητικά
τὰ σχετικὰ του λόγια: «*Εκεῖνον
δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλατ-
τοῦσθαι*», (Ιωάν. 3,30). Αὐτός
πρῶτος ἀξιώθηκε νὰ δεῖ τὸν
Μεσσία ὡς Σαρκωμένο Λόγο
καὶ νὰ τὸν συστήσει στοὺς μα-
θητὲς του μὲ τὰ λόγια: «*Ἴδε ὁ
ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν
ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου*» (Ιωάν.
1,29). Μὲ τὸ προδρομικὸ κή-
ρυγμα ἔφερνε στὶς ψυχὰς τὴ
συναίσθησιν τῆς ἁμαρτίας, γιὰ
νὰ ἀνοίξει σ' αὐτὲς τὸ δρόμο
τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ἐτοιμάσει
«*τὴν ὁδὸ Κυρίου*» (Ησ. 40,3).

Κήρυκας τῆς μετάνοιας. «*Με-
τανοεῖτε ἥγγικε γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν*» (Ματθ. 3,2).
Αὐτὲς οἱ λίγες λέξεις ἀντιλαλοῦν
ἀπ' τὸ στόμα του στὶς ὄχθες
τοῦ Ἰορδάνη. Αὐτὰ τὰ λόγια
τάραξαν τὰ λιμνασμένα νερὰ
τῆς ἁμαρτωλῆς τυπολατρίας
τῶν Ἰουδαίων. Μετανοήστε καὶ
«*ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς
μετανοίας*» (Λουκ. 2,8), γιατί

μετάνοια, χωρὶς ἀλλαγὴ πορείας
πλευσῆς, εἶναι ἀνώφελη! Πολλὰς
ψυχὰς τότε δέχθηκαν τὸ κή-
ρυγμα τῆς μετάνοιας. Ἐξομολο-
γήθηκαν στὸν Πρόδρομο καὶ
βαπτίσθηκαν ἀπ' τὸν ἴδιον στὸν
Ἰορδάνη, γιὰ νὰ πλύνουν συμ-
βολικὰ τὶς ἁμαρτίες τους.

Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ οἱ ἀσυγ-
κίνητοι. Γι' αὐτοὺς ἔλεγε: «*κάθε
δένδρον ποὺ δὲν κάνει καρπὸ
καλὸ τὸ κόβουν σύρριζα καὶ τὸ
ρίχνουν στὴ φωτιά*» (Λουκ. 3,9).
Τὴν τιμωρία τοῦ Θεοῦ τὴν πα-
ρομοίαζε μὲ ἀξίνη (τσεκούρι γιὰ
κόψιμο δέντρων). «*Ἡ ἀξίνη εἶναι
πιά κοντὰ στὴ ρίζα τῶν δέν-
τρων*» (Λουκ. 3,9). Πάντα δὲ
τὸ κήρυγμα του κατέληγε μὲ τὸ
βαρυσήμαντο συμπέρασμα: «*Κά-
νετε καρποὺς ἀξίους τῆς μετα-
νοίας*» (Λουκ. 3,8).

Βαπτιστὴς τοῦ Κυρίου. Με-
γάλος τίτλος τιμῆς γιὰ τὸν Πρό-
δρομο, ὅτι ἀξιώθηκε νὰ βαπτίσει
τὸν Σωτήρα. Τὸ βάπτισμά του,
βέβαια, ἦταν βάπτισμα μετά-
νοιας. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς
Θεὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη βαπτί-
σματος. Ἀλλ', ὅμως, γιὰ νὰ ἐπι-
κυρώσει τὸ ἔργο τοῦ Προδρόμου
καὶ νὰ «*ἐκτελέσει κάθε ἐντολή*»
(Ματθ. 3,15) βαπτίσθηκε ὁ ἀνα-
μάρτητος Κύριος. Ἄς φροντίζει
ὁ καθένας μας γιὰ τὴ σωτηρία

τῆς ψυχῆς του.

Ἐλεγκτῆς τῆς παρανομίας. Ὅπου καὶ ἂν συναντοῦσε τὴν παρανομία, τὴν ἔλεγγε: Ὁ βασιλιάς Ἡρώδης μὲ τίς ἀθέμιτες σχέσεις του μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του ἔγινε στόχος τοῦ Προδρομικοῦ ἐλέγχου, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ὀργὴν του.

Τὸ «οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν» (Ματθ. 14, 5) σὰν πυρωμένο σίδερο ἔπεφτε στὸ κεφάλι τοῦ παρανόμου ἄρχοντα. Καὶ ἡ παρανομία του δὲν ἦταν μόνον αὐτὴ (Λουκ. 3,19-20).

Μάρτυρας τῆς ἀλήθειας. Ἦταν ἐπόμενο καὶ τὸ γινώριζε ὁ Πρόδρομος, ὅτι ὁ ἔλεγχος θὰ τὸν ὀδηγοῦσε στὴ φυλακὴ καὶ στὸ θάνατο. Οἱ δυνατοί, ὅμως, καὶ θεόσταλτοι δὲν ὑπολογίζουν κινδύνους καὶ θάνατο. Σὰν βραβεῖο στὴ Σαλώμη γιὰ τὸν ἀνήθικο χορὸ της, (ὁ διάβολος κινοῦσε τὸ σῶμα καὶ τὰ πόδια της, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὸ σκοπό του), ἡ μητέρα της Ἡρωδιάδα ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, ποὺ εἶχε δημόσια δεσμευθεῖ, «ἐπὶ πίνακι» τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, (Ματθ. 14,9). Μὲ αὐτὸ τὸ θάνατο ἐπισφραγίζει τὴν ἀγία ζωὴν τοῦ Ὁ Προφήτης καὶ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστής

Ἰωάννης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἱερὸς ὕμνωδὸς τὸν ρωτᾷ: Πῶς νὰ σὲ ὀνομάσουμε Προφήτα; ἄγγελο, ἀπόστολο ἢ μάρτυρα; Ἄγγελο γιατί ὡς ἀσώματος ἔζησες στὴ γῆ. Ἀπόστολο γιατί μαθήτευσες τοὺς λαοὺς. Μάρτυρα, γιατί γιὰ τὸν Χριστὸ ἀποκεφαλίσθηκες (τροπάριο Λιτῆς ἐσπερινοῦ ἑορτῆς Ἀποτομῆς τιμίας Κεφαλῆς).

Μιά παράδοση λέει πῶς καὶ τὸ κομμένο κεφάλι τοῦ Προδρόμου μίλησε, γιὰ νὰ κηρύξει τὴ μετάνοια. Ἀπὸ τότε μέχρι καὶ σήμερα καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων ἡ ἀσκητικὴ καὶ φωτεινὴ μορφή τοῦ Προδρόμου ἀπευθύνει τὸ ἴδιο κήρυγμα σέ μᾶς. Τὸ κήρυγμα τῆς μετάνοιας. Ἐτομάζει, ὅπως καὶ τότε, καὶ σήμερα τὸ δρόμο τῆς ψυχῆς μας, γιὰ νὰ δεχθεῖ μέσα σ' αὐτὴν τὸν Χριστό. Ἄς χαμπλώσει ὁ καθένας μας τὰ ὄρη τοῦ ἐγωισμοῦ. Ἄς ξεριζώσει τὰ βατόκλαδα καὶ τ' ἀγκάθια τῆς ἁμαρτίας. Ναί. Ἡ φωνὴ τοῦ Προδρόμου ἀκούγεται καὶ σήμερα: «Μετανοεῖτε... ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ ...ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» (Ἠσ. 40,3- Ματθ. 3,2).

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΜΕΓΑΛΗΣ

ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

2017

Ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν ΔΑΒΙΔ
Πρὸς τὸ εὐσεβὲς καὶ χριστεπώνυμο πλήρωμα
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν

*«Ἐλαμψεν ἡ χάρις σου Κύριε, ἔλαμψεν ὁ φωτισμὸς τῶν ψυχῶν
ἡμῶν· ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας· ἀποθώ-
μεθα τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός»¹.*

Μέ τήν ἑναρξη τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς μᾶς δίνεται, ἀγαπη-
τοί μου χριστιανοί, ἡ εὐκαιρία νά ξαναδοῦμε τή ζωή καί τόν ἑαυτό μας, νά ξα-
ναδοῦμε τήν πορεία τῆς ζωῆς μας, καθὼς καί ποιά εἶναι ἡ στόχευσή μας καί
ποιός ὁ προσανατολισμὸς μας. Τί εἶναι στ' ἀλήθεια αὐτό πού νοηματοδοτεῖ τήν
ἴδια μας τήν ὑπαρξη. Γιά τό λόγο αὐτό ἄς πάrouμε στά σοβαρά τή ζωή πού προ-
τείνει ἡ Ἐκκλησία μας, τήν ἀγιοπνευματική πορεία πού ἀνοίγεται μπροστά μας
αὐτὴ τήν περίοδο: «Ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας».

Ἀνοίγεται μπροστά μας ὁ καιρὸς τῆς μετανοίας, ἡ εὐκαιρία δηλαδή γιά μία
ζωή καί πορεία "ἐν μετανοίᾳ". Σέ τί συνίσταται ἀκριβῶς αὐτό τό κάλεσμα πού
μᾶς προτείνει ἡ Ἐκκλησία μας γιά μετάνοια; Πρόκειται γιά ἀπόφαση νά πά-
rouμε τή ζωή στά χέρια μας καί ταυτόχρονα νά τήν ἐμπιστευθοῦμε στά χέρια
τοῦ Θεοῦ καί Πατέρα μας. Νά ξαναδοῦμε τή ζωή καί τόν ἑαυτό μας, ὅπως τή
θέλησε γιά ἐμᾶς ὁ Κύριος καί Θεός μας, αὐτός πού εἶναι ὁ δωρητὴς τῆς ζωῆς
μας. Μετάνοια σημαίνει λοιπόν νά ἀποκτήσουμε τήν ἀρετὴ ἐκείνη πού μᾶς ἐπι-
τρέπει νά διακρίνουμε ἀνά πᾶσα στιγμή τήν ἀπόσταση πού μᾶς χωρίζει ἀπὸ
αὐτό πού εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί μέχρι ποιό σημεῖο ἐμεῖς τό πραγματο-
ποιήσαμε. Νά μπορούμε νά διακρίνουμε τίς δωρεές πού μᾶς χαρίζει ἀπλόχερα
ὁ Θεός καί ποιές ἐμεῖς κάναμε κτῆμα στὴ ζωή μας.

Μετάνοια δέν εἶναι μία μηχανικὴ πράξη. Εἶναι πορεία ζωῆς, εἶναι τρόπος
ζωῆς. Ἕνας ὁμως τρόπος ζωῆς πού ἔχει ὡς κέντρο, ὅχι τό ἐγὼ μας καί τόν ἑαυ-
τούλη μας, ἀλλὰ τό ἄνοιγμα τῆς ὑπαρξης μας καί τῆς ζωῆς μας στὸν πλάστη
καί τεχνίτη τῆς ζωῆς μας. Μετάνοια εἶναι μία ἄλλη ἡρωικὴ ἔξοδος ἀπὸ τήν
σκληριά τοῦ ἀτομικισμοῦ μας, τῆς ἐγωκεντρικῆς μας βιοτῆς, πρὸς τήν ἐλευθε-
ρία τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἀπ. Παῦλος².

Ὁ ἁγ. Εἰρηναῖος³, ἐπίσκοπος Λυώνος, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους μεγάλους πα-
τέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπισημαίνει πὼς ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλαστεῖ νά ἀκτι-
νοβολεῖ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ὡς δημιουργημα κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος

πρέπει δηλαδή να πορεύεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αντανακλά μία φανέρωση του Θεού. Έχει κληθεί για να ζει σε κοινωνία με τον Δημιουργό, τον Τριαδικό Θεό. Μία τέτοια ζωή επιτρέπει να διαχέεται γύρω μας κάτι από τη λάμψη των χαρισμάτων του Θεού, όπως για παράδειγμα η αγάπη, η πραότητα, η ταπείνωση, η ύπομονη, η ειρήνη. Μία τέτοια πορεία κοντά στο Χριστό και μαζί με το Χριστό γίνεται μία πορεία μετανοίας που ακτινοβολεί κάτι από τη θεία εικόνα. Ασφαλώς στην πορεία αυτή έχουμε τις ατέλειές μας. Όταν όμως εισερχόμαστε με τη θέλησή μας, ζητώντας το έλεος και τη θεία αγάπη, τότε ανακαλύπτουμε και ταυτόχρονα μεταδίδουμε την ομορφιά του κόσμου της αιωνιότητας και του ίδιου του Θεού. Αυτή είναι η ζωή εν μετανοία, που μας δίνει χαρά και αγαλίαση, που κατευθύνει τα διαβήματά μας συνεχώς προς την πηγή της ζωής, τον Κύριο της δόξης.

Η πορεία όμως αυτή δεν είναι ένα δικό μας προσωπικό κατόρθωμα. Είναι το αποτέλεσμα της σχέσης μας με το Θεό και της εν αγίω Πνεύματι ζωής μας. Καλλιεργείται μέσα στη Εκκλησία και περνά από τον ασκητικό αγώνα δηλαδή τη νηστεία, την προσευχή, την εγκράτεια, την ελεημοσύνη. Την απόφασή μας να νικάμε την αμαρτία και τα πάθη που μας απομακρύνουν από τη χάρη και το έλεος του Θεού και από την άλλη να κατευθύνουμε τη ζωή μας στην προοπτική το δικό μας θέλημα να ταυτίζεται με το θέλημα του Θεού. Και τότε θα μπορούμε πράγματι να διακρίνουμε τα έργα του φωτός από τα έργα του σκότους και αυθόρμητα θα πράττουμε και θα ενεργούμε κατά Θεόν και η ύπαρξή μας θα λαχταρά ελεύθερα και αγόγγυστα να φωτίζεται από τη χάρη του Θεού.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία, ως στοργική μάνα όλων μας, στο ξεκίνημα αυτής της περιόδου, δίνει μεγάλη σημασία στη ζωή "εν μετανοία". Μας καλεί να αποβάλουμε φοβίες, αναστολές και αναβολές και να πορευθούμε την "εν Χριστώ ζωή", έστω και αν αυτό απαιτεί κόπο. Στο τέλος κερδισμένοι βγαίνουμε πάντα εμείς, γιατί τα χαρίσματα του Θεού είναι λυτρωτικά για τον άνθρωπο. Αν αγαπώ αληθινά πρώτα το Θεό και στη συνέχεια τον εαυτό μου, τότε δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο. Καλούμαι να μετανοήσω, για να μπορώ και το Θεό μου να αντικρύζω και τον συνανθρώπο μου να κάνω αδελφό. Και με τον τρόπο αυτό να χαίρομαι την παρουσία του Θεού στη ζωή μου, ώστε να αξιωθούμε όλοι μας της Θείας χάριτος.

Καλή και εύλογημένη Σαρακοστή

Μέ πατρικές ευχές και εύλογίες

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΔΑΒΙΔ

1. Ιδιόμελον Έσπερινού της συγχωρήσεως

2. Ρωμ. 8, 21.

3. Στο έργο του Κατά Αίρέσεων.

Ἀπόστολος
Παπαδημητρίου

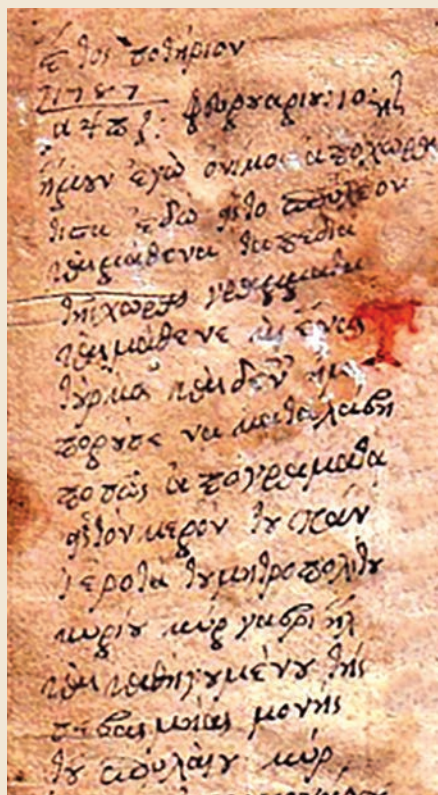
Β' μέρος

ΙΕΡΗ ΜΟΝΗ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ Σ Π Η Λ Α Ι Ο Υ

Ἡ μονή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Σπηλαιῦ εἶχε καταστῆ κατά τόν 18ο αἰώνα σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο μέ πλούσια βιβλιοθήκη, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ ἡπειρώτης ἱστορικός Ἰωάννης Λαμπρίδης. Σέ ἐνθύμηση σέ λειτουργικό βιβλίο τῆς μονῆς ἀναγράφεται ὅτι λειτουργοῦσε ἐκεῖ σχολεῖο κατά τό 1786-87 ἐπὶ ἡγουμένου Ἰωσήφ ἀπό Γρεβενά - Αὐλές. Ὁ ἡγούμενος Ἰωσήφ ὑπῆρξε πολύ δραστήριος, ὅπως καί ἄλλοι προηγούμενοί του. Ἀπό ἄλλες ἐνθυμήσεις σέ ἐκκλησιαστικά βιβλία τῆς μονῆς πληροφορούμαστε σημαντικά ἱστορικά στοιχεῖα. Στό Α' μέρος τῆς ἐργασίας καταγράψαμε μία ἐνδιαφέρουσα, τήν ὁποία παραθέτουμε ἐκ νέου: «1786 ἰανουάριος 5 αγοράσιν καί τήν κυρά Καλλι (= τό κτῆμα τῆς Κυρακαλίτσας) γροσι 1200 ἰγουμενος παπα Ἰοσιφ. - 1785 Σεπτεμβρίου 15 εγομινεφιν ο παπα Ἰοσιφ ἀπό χοριον Αὐλλες καί ευκιασιν το μηλλο (= μύλο) ἀπό Θεμλλιον καί το μητόχι ης τα Γρεβενά

καί το σπιτι εἰς τήν καρούτα εἰς τα απελλια (ἀμπέλια)...». Ἡ Κυρακαλίτσα, διαλυμένος σήμερα οἰκισμός, γειτνιάζε πρὸς τό Μικρολίβαδο καί ἀναφέρεται στά ὀθωμανικά φορολογικά κατὰστιχα τῶν ἐτῶν 1564 καί 1579. Ἀσφαλῶς κατά το ἔτος τῆς ἀγορᾶς τῆς κτηματικῆς περιοχῆς ἀπό τήν μονή ὁ οἰκισμός εἶχε πλέον διαλυθεῖ καί αὐτή ἀνῆκε σέ κάποιον μπέτη. Ἡ λαϊκή παράδοση διατήρησε τόν θρύλο τῆς κυρά-Καλλῆς, συζύγου τοῦ κατόχου τοῦ οἰκισμοῦ. Αὐτή δώρησε στή μονή τήν κτηματική περιοχή. Ὁ θρύλος δέν ἀνταποκρίνεται στήν ἱστορική ἀλήθεια ἢ δέν ἀνταποκρίνεται πλήρως. Ἀργότερα ἡ μονή ἐμφανίζεται νά ἔχει τήν κυριότητα καί τῆς κτηματικῆς περιοχῆς τοῦ Παλαιοχωρίου Μαυραναίων. Εἶναι πολύ πιθανόν νά εἶχε περιέλθει αὐτή στήν ἰδιοκτησία τῆς μονῆς ἐνωρίτερα, ἀφοῦ στήν ἐνθύμηση, πού παραθέσαμε, ἀναγράφεται «καί τήν κυρά Καλλι», πού ἦλθε νά προστεθεῖ σέ προϋπάρχουσα ἰδιοκτησία.

Ἐνθύμηση λειτουργίας σχολείου στή μονή Σπηλαίου κατά τό 1787

Ἡ μονή διέθετε ὑδρόμυλο, ὁ ὁποῖος ἀξιοποιοῦσε τά ἀφθονα νερά τῆς περιοχῆς, καί οἰκία κοντά σ' ἐκεῖνον. Ἀργότερα ἦταν αὐτός γνωστός ὡς μύλος τοῦ Μποζή. Ἡ μονή ἐξέτρεφε καί αἰγοπρόβατα.

Τό μετόχι στά Γρεβενά μέ ἀπασχόλησε πολύ κατά την ἔρευνά μου. Ὁ ἱστορικός ἐρευνητής Γεώργιος Δρίζης διασώζοντας τήν παράδοση ἔγραψε ὅτι στόν λόφο τοῦ Βαροσίου ὑπῆρχε ὁ ναός τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὁ ὁποῖος ἀνῆκε στή μονή τοῦ Σπηλαίου. Ἀσφαλῶς ὁ ναός βρισκόταν στό μετόχι τῆς μονῆς, πού ὅπωςδῆποτε ἦταν παλαιότερης ἐποχῆς. Τό «ευκίαισιν το μετόχι ης τα Γρεβενά...» τό 1786 δέν σημαίνει ὅτι τότε ἀνηγέρθη καί ὁ ναός. Μᾶλλον ὑπονοεῖ τήν ἐκτέλεση διαφόρων ἐργασιῶν στό μετόχι,

τό ὁποῖο ἀσφαλῶς θά εἶχε ὑποστεί σοβαρές ζημιές ἀπό τίς ἐπιδρομές τῶν Ἀλβανῶν κατά τήν περίοδο 1770 - 1780. Ὁ ναός ἦταν ἀρχαιότερος καί κατέστη μητροπολιτικός εὐθύς μετά τήν καταστροφή τῶν Αὐλῶν ἀπό τοὺς Ἀλβανούς τό 1773, ὅποτε καί ἡ ἔδρα τῆς μητροπόλεως μεταφέρθηκε στό Βαρόσι καί λίγο ἀργότερα (1782) οἰκοδομήθηκε ἐκεῖ τό ἐπισκοπεῖο. Τήν παλαιότητα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐνισχύει τό ὅτι ὑπέστη ριζική ἀνακαίνιση κατά τό 1837.

Κάποιοι ἱστορικοί μέ ἐχθρική κατά τῆς Ἐκκλησίας διάθεση ἐπικρίνουν μητροπόλεις, ναοὺς καί μονές, ἐπεὶδὴ διέθεταν κτηματική περιουσία κατά τήν τουρκοκρατία. Παραβλέπουν ὅτι αὐτή ἀποκτήθηκε κατά ἓνα μέρος μέ δωρεές εὐλαβῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς. Ἀναφέραμε στό πρῶτο μέρος τῆς ἐργασίας μας τήν δωρεά ἐνός ἀμπελιοῦ στή μονή Σπηλαίου ἀπό τήν πρεσβυτέρα τοῦ παπα-Κομνηνοῦ ἀπό τό Κάστρο κατά τόν 17ο αἰῶνα. Ἀναφέραμε πῶς ἐπάνω καί τόν θρύλο τῆς δωρητρίας κυρά-Καλῆς. Ἀσφαλῶς καί πολλές ἄλλες δωρεές ἐγιναν στή μονή. Παραβλέπουν οἱ ἐπικριτές ὅτι ὁ βίος τῶν μοναχῶν εἶναι λιτός. Τά ὅποια ἔσοδα ἀπό τά κτήματα καί τοὺς ὑδρόμυλους οἱ μονές διέθεταν γιά τήν καλλιέργεια τῶν γραμμάτων καί τή φιλανθρωπία. Ἡ ὑπαρξὴ σημαντικῆς βιβλιοθήκης στή μονή καί ἡ λειτουργία σχολείου, σέ ἐποχὴ πού κανέναν οἰκισμὸς τῆς ἐπαρχίας δέν διέθετε, μαρτυροῦν τή φροντίδα τῶν ὀλιγογραμμάτων μοναχῶν, ὅπως δείχνουν οἱ πλήρεις ἀνορθογραφίῶν ἐνθυμήσεις, γιά τή μόρφωση τῶν παιδιῶν τῶν σκλαβωμένων προγόνων μας. Καί ἡ γέφυρα τῆς Πορτίτσας στὸν Βενέτικο μέ δαπάνη τῆς μονῆς κατασκευάστηκε.

Συνεχίζεται

Φιλοσοφώντας τόν θάνατο στό "Άγιον" Όρος

ΠΑΤΑΠΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΟΥ

Α' Μέρος

«Άν πεθάνεις πρίν πεθάνεις, δέν θά πεθάνεις όταν πεθάνεις»

Συμμετέχοντας κι έμεις από τό "Άγιον Όρος γιά άλλη μία φορά στό πνευματικό συμπόσιο τοῦ παρόντος περιοδικοῦ θά μελετήσουμε μαζί μέ τούς ἀγαπητούς ἀναγνώστες του, πῶς ἡ μελέτη τοῦ θανάτου (πού γιά τούς μοναχούς, αἰῶνες τώρα, εἶναι καθημερινή υπόθεση) φέρνει δίπλα γιά οὐρανό καί ἀθανασία· γίνεται ἀφορμή γιά ἕνα ξέσπασμα ζωῆς, πού οἱ συντεταγμένες του βρίσκονται στήν αἰωνιότητα.

Όμως, εἶναι δυνατόν, σέ λίγες μόνο σελίδες νά φιλοσοφήσουμε περί τοῦ θανάτου, ἀποκρυσταλλώνοντας τί μοναχική ἀγιορεϊτική ἐμπειρία αἰώνων; Γιατί, τί ἄλλο παρά φιλοσοφία περί τοῦ θανάτου εἶναι κατά βάθος ἡ ἀληθινή μοναχική ζωή; Φιλοσοφία γιά τά ἐντός καί τά ἐκτός τοῦ χρόνου τῆς ὑπαρξης· γιά ἀνέσπερους κόσμους ἐν τάφῳ...

Γιά τό λόγο αὐτό, σκεφθήκαμε νά προσεγγίσουμε –μέ συνοδοιπόρους τούς ἀσκητές Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας- τό θέμα μας ἀποσπασματικά βέβαια, λόγω τῆς στενότητας τοῦ χώρου. Ἀφορμή μας θά σταθοῦν δύο πράγματα, τά ὁποῖα ἐκ νεότητας μᾶς εἶχαν συγκινήσει ἀλλά καί βοηθήσει στήν πορεία γιά τήν βίωση τῆς ὁρθόδοξης πνευματικότητας.

Τό πρῶτο εἶναι μία ἐπιγραφή, πού τήν βλέπει κανεῖς ἀκόμη καί σήμερα, κάπου ἀνηρτημένη στό ἀρχονταρική μιᾶς ἀγιορεϊτικῆς μονῆς, καί ἡ ὁποία δημιουργεῖ προβληματισμούς, σκέψεις καί ὅπωςδῆποτε... θέμα γιά συζήτηση τό βράδυ μεταξύ τῶν ἐφήμερων ἐνοίκων τοῦ ξενῶνα. Τό

σταυροαναστάσιμου χαρακῆρα κείμενό της, πού ἐκ πρώτης ὄψεως θυμίζει λογοπαίγνιο, εἶναι τό ἑξῆς: «**Άν πεθάνεις πρίν πεθάνεις, δέν θά πεθάνεις όταν πεθάνεις.**»

Καί βέβαια, ἔχοντας πάνω ἀπό τρεῖς δεκαετίες στή μοναχική ζωή, τώρα, μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ παραπάνω ἐπιγραφή θέλει περῖπου νά πεῖ ὅτι: **ὅταν πεθάνεις γιά τόν κόσμο καί γιά τά τοῦ κόσμου καί καταφέρεις νά νεκρώσεις τά πάθη σου, πρίν ἀκόμη ἔλθει ἡ ὥρα τοῦ βιολογικοῦ σου θανάτου, δέν θά πεθάνεις ὀντολογικά ὅταν ἔλθει αὐτή ἡ ὥρα, ἀλλά θά ζήσεις αἰώνια· μιά πού ἡ κάθαρση καί ἀπαλλαγή ἀπό τά ψυχοφθόρα πάθη εἶναι βασική προϋπόθεση γιά τή σωτηρία σου.**

Ἡ μελέτη τοῦ θανάτου εἶναι ἀπαραίτητη ἐργασία τοῦ μοναχοῦ πού θέλει νά νεκρωθεῖ γιά τόν κόσμο, καθώς αὐτή ὁδηγεῖ σέ θερμή καί πραγματική μετάνοια καί καθαρίζει τή ψυχή ἀπό τά πάθη. Ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης διηγεῖται στό περίφημο ἔργο του Κλίμαξ γιά τό σύγχρονό του μοναχό Ἠσύχιο ὅτι: «ζοῦσε ἀμελέστατα χωρίς τό παραμικρό ἐνδιαφέρον γιά τήν ψυχή του. Κάποτε λοιπόν συνέβη νά ἀσθενήσει πολύ βαριά καί νά φθάσει στό σημεῖο ὥστε ἐπὶ μία ὥρα ἀκριβῶς νά φαίνεται ὅτι πέθανε. Συνῆλθε ὁμως πάλι, ὁπότε μᾶς ἱκετεύει ὅλους νά φύγουμε ἀμέσως. Καί ἀφοῦ ἔκτισε τήν πόρτα τοῦ κελιοῦ του, ἔμεινε κλεισμένος μέσα δώδεκα χρόνια χωρίς νά μιλήσει καθόλου μέ κανέναν. Ὅλο αὐτό τό διάστημα δέν γευόταν τίποτ' ἄλλο

«Ο Εσταυρωμένος μοναχός».
Τοιχογραφία στο καθολικό της Μονῆς
Φιλοθέου τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

ἐκτός ἀπὸ φωμὶ καὶ νερό. Καθόταν μόνον ἐκστα-
τικός μπροστά σ' ἐκεῖνα πού εἶδε στὴν ἐκστασί-
του. Τόσο πολὺ σκεπτικός, ὥστε ποτέ πλέον δέν
ἄλλαξε ἡ ἔκφρασί του. Ἦταν πάντοτε σάν ἀφη-
ρημένος, χύνοντας ἀθόρυβα καὶ συνεχῶς θερμὰ
δάκρυα. Μόνο ὅταν πλησίασε ἡ ὥρα τοῦ θανά-
του του, ἀποφράξαμε τὴν πόρτα καὶ εἰσίλθαμε
μέσα. Καὶ ἀφοῦ πολὺ τὸν παρακαλέσαμε, τοῦτο
μόνο μᾶς εἶπε: «Συγχωρήστε με, ἀδελφοί. Αὐτός
πού γνώρισε τί σημαίνει μνήμη θανάτου, δέν θά
μπορέσει πλέον ποτέ νά ἁμαρτήσει». Κι ἐμεῖς
θαυμάζαμε βλέποντας τὸν ἄλλοτε ἀμελέστατο
νά ἔχει μεταμορφωθεῖ τόσο ἀπότομα μέ τὴν μα-
καριστή αὐτὴ ἀλλαγὴ καὶ μεταμόρφωση. Ἀφοῦ
τόν θάψαμε μέ εὐλάβεια στό κοιμητήριό πού βρί-
σκεται κοντὰ στό κάστρο, ὅστερα ἀπὸ μερικές
μέρες ἀναζητήσαμε τὸ ἅγιο λείψανο, ἀλλά δέν
τό βρήκαμε. Μὲ τὸ θαυμαστό αὐτὸ σημεῖο ὁ Κύ-
ριος πληροφόρησε πόσο εὐάρεστα δέχθηκε τὴν
ἐπιμελημένη καὶ ἀξέπαινη μετάνοιά του».

Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου ἀφ' ἐνός συγκρατεῖ τὸν
ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν τάση του γιὰ ἁμαρτία, ἀφ'
ἐτέρου τὸν παρακινεῖ νά καλλιιεργήσει τὴν
ἀρετή. Διδάσκει σχετικὰ ὁ ἄββας Ἡσαΐας: «Τρία
πράγματα ἀποκτᾷ μέ δυσκολία ὁ ἄνθρωπος καὶ

εἶναι αὐτὰ πού συντηροῦν ὅλες τὶς ἀρετές: Τὸ
πένθος, τὰ δάκρυα γιὰ τὶς ἁμαρτίες του καὶ ἡ
ἐνθύμηση τοῦ θανάτου του. Διότι ὁποῖος καθη-
μερινὰ συλλογίζεται τὸν θάνατο καὶ λέγει στὸν
ἑαυτό του «Μόνο τὴ σημερινὴ ἡμέρα ἔχω νά
ζήσω σ' αὐτόν τὸν κόσμο», αὐτός ποτέ δέν θά
ἁμαρτήσει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνος πού
ἐλπίζει νά ζήσει πολλὰ χρόνια, θά ἐμπλακεῖ σέ
πολλές ἁμαρτίες».

Ὁ Μέγας Ἀντώνιος ἔλεγε στοὺς μαθητές του:
«Γιὰ νά μὴν πέφτουμε σέ ἀμέλεια γιὰ τὴ σωτηρία
μας, καλὸ εἶναι νά συλλογιζόμαστε διαρκῶς τὸν
λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου «καθ' ἡμέραν ἀπο-
θνήσκω»»· νά ζοῦμε δηλαδή σάν νά πεθαίνουμε
κάθε ἡμέρα». Καὶ ἐξηγεῖ ὁ «καθηγητής τῆς ἐρή-
μου» συνεχίζοντας τὸ λόγο του: «Κάθε μέρα ὅταν
ξυπνήσουμε νά σκεπτόμαστε ὅτι δέν θά βραδιά-
σουμε. Καὶ ὅταν πρόκειται νά κοιμηθοῦμε νά
σκεπτόμαστε ὅτι δέν θά ξυπνήσουμε, ἀφοῦ ἡ
διάρκεια τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τῆς
ἄγνωστῃ. Ἄν ἔτσι σκεπτόμαστε, οὔτε θά ἁμαρ-
τήσουμε, οὔτε θά ἐπιθυμήσουμε τίποτε, οὔτε θά
ὀργιστοῦμε μέ κανέναν, οὔτε θά μαζέψουμε θη-
σαυροὺς στὴν γῆ. Ἀντίθετα, περιμένοντας τὸν
θάνατο καθημερινά, θά ἐπιδιώξουμε τὴν ἀκτι-
μοσύνη καὶ θά συγχωροῦμε ὅλα σέ ὅλους».

Σύμφωνα μέ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἡ
μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι ἓνα δῶρο τοῦ Θεοῦ
στόν ἄνθρωπο. Καθὼς γράφει ὁ ὅσιος Ἰσαάκ ὁ
Σύρος «ἡ πρώτη ἔννοια τὴν ὁποῖαν τοποθετεῖ ἡ
θεία φιλανθρωπία στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου
καὶ ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴ στὴ ζωὴ εἶναι ἡ ἐνθύμηση
τοῦ θανάτου. Στὸ λογισμό αὐτὸ ἀκολουθεῖ μέ
φυσικό τρόπο ἡ καταφρόνηση τοῦ κόσμου καὶ
ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει στὸν ἄνθρωπο κάθε
ἀγαθὴ κίνηση πού τὸν ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ». Καὶ συ-
νεχίζει ὁ ἄββας Ἰσαάκ: «Τοῦτο τὸ λογισμό πολὺ
τόν μισεῖ ὁ διάβολος καὶ γι' αὐτὸ προσπαθεῖ μ'
ὅλες του τὶς δυνάμεις νά τὸν ἐκριζώσει ἀπὸ τὸν
ἄνθρωπο. Ἄν τοῦ ἦταν δυνατόν, θά ἔδινε στὸν
ἄνθρωπο ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου, μόνο καὶ
μόνο γιὰ νά ἐξαφανίσει ἀπὸ τὸ νοῦ του, μέ τοὺς
περισπασμούς, αὐτόν τὸ λογισμό. Κι αὐτὸ γιὰτί
γνωρίζει ὁ δόλος ὅτι, ἐάν ὁ λογισμὸς αὐτὸς πα-
ραμείνει στὸν ἄνθρωπο, δέν στέκεται πιά ὁ νοῦς
του σ' αὐτόν τὸν ψεύτικο κόσμο, οὔτε μποροῦν
νά τὸν πλησιάσουν οἱ δαμονικὲς πανουργίες».

(συνεχίζεται)

Χαρμολύπη

πρωτ. Χριστόδουλος Μπίθας

Α' Μέρος

Λέξη παράδοξη, μοιάζει αντιφατική. Χαρμολύπη. Πώς μπορεί κάποιος νά'χει ταυτόχρονα χαρά και λύπη; Πώς άραγε βαδίζουν μαζί τό φῶς μέ τό σκοτάδι; Ποιά κατάσταση ψυχῆς μπορεί νά συνταιριάξει μέσα της τόσο διαφορετικά συναισθήματα, χωρίς νά παραλογιστεῖ; Κι ὅμως μιά ὁλάκερη ζωντανή παράδοση αἰώνων, διατείνεται πώς μόνο ἔτσι μπορεί ὁ ἄνθρωπος νά ζεῖ πνευματικά τήν ζωή του, νά χαίρεται δίχως νά ξεχνιέται, νά εἰρηνεύει καί νά μήν ταραάζεται, νά εὐχαριστεῖ καί νά μήν μεμψιμοιρεῖ, νά ἔχει χαρά ἀληθινή, ἀκλόνητη.

Χαρμολύπη ἡ χαροποιόν πένθος, ὀνομάζεται στήν Ὁρθόδοξη παράδοση, τήν τόσο ξεχασμένη πιά ἀπό τούς περισσότερους Ἑλληνες, ἡ κατάσταση αὐτή, ὅπου ὁ ἄνθρωπος χαίρεται διαρκῶς γιά ὅσα δῶρα τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός μέ πρώτη τήν ἴδια τήν ζωή του, ἀλλά ταυτόχρονα λυπᾶται καί πενθεῖ γιά τίς ἁμαρτίες του καθῶς καί τήν ἁμαρτία τοῦ κόσμου.

Κέντρο τῆς Ὁρθόδοξης πίστες εἶναι ἡ εὐχαριστία, γι' αὐτό καί Θεία Εὐχαριστία ἀποκαλοῦμε τήν Θεία Λειτουργία, τήν σύναξη τῆς Ἐκκλησίας πού

ἔχει ὡς κέντρο τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Πιστεύω στόν Θεό, σημαίνει ὅτι Τόν εὐχαριστῶ γιά τά πάντα, γιά τά χαρίσματα καί τίς εὐεργεσίες πού μοῦ προσέφερε, γιά τήν δυνατότητα νά ἀναπνέω, νά ἀγαπάω, νά χαίρομαι, νά δημιουργῶ, νά προσφέρω, νά ἐπικοινωνῶ, νά ἀνακαλύπτω, νά μαθαίνω. Τόν εὐχαριστῶ γιά τούς ἀνθρώπους πού γνώρισα, γιά τά παιδιά πού ἔφερα στόν κόσμο, γιά τίς στιγμές πού πέρασα, γιά τήν τόση ὁμορφιά πού δημιούργησε στήν πλάση. Τόν εὐχαριστῶ καί γιά τά ἀριστουργήματα πού ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός συνεχίζει νά δημιουργεῖ μέ τήν πρόνοια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιά τίς τέχνες καί τήν φιλοσοφία, γιά τίς ἐφευρέσεις καί τίς ἀνακαλύψεις, γιά τήν τεχνολογία καί τίς ἐπιστῆμες. Τόν εὐχαριστῶ ἀκόμα καί γιά τούς πειρασμούς, τά λάθη καί τά παθήματά μου, γιατί μέσα ἀπό αὐτά μαθαίνω, πλαταίνει ὁ νοῦς καί ἡ ψυχή μου, ὠριμάζω, «γηράσκω ἀεὶ διδασκόμενος».

«Πᾶσαν τήν ζώην ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα», ὑμνοῦμε σέ κάθε Θεία Εὐχαριστία. Ἀφήνουμε μέ ἐμπιστοσύνη στά χέρια τοῦ Θεοῦ τά πάντα, τούς ἑαυτούς μας, τά παιδιά μας!

Όταν ο άνθρωπος έχει ως κέντρο της ζωής του τόν Χριστό, δηλαδή τήν έμπρακτη εφαρμογή του Εὐαγγελίου Του, κατανοεί ότι ή μόνη θυσία πού μπορεί νά άντιπροσφέρει στόν Θεό εἶναι ή εὐχαριστία γιά τίς δωρεές Του. «Πάντοτε νά χαίρετε, ἀδιάλειπτα νά προσεύχεστε, γιά ὅλα νά εὐχαριστεῖτε. Γιατί αὐτό εἶναι θέλημα Θεοῦ πού ἀποκάλυψε μέσω τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ», γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὀριοθετώντας τόν τρόπο ζωής τοῦ Χριστιανοῦ. Δηλαδή, τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀποκαλύφθηκε στους ἀνθρώπους ἀπό τόν Χριστό, εἶναι ή ἀδιάλειπτη, συνεχής προσωπική σχέση μαζί Του, πού κάνει τόν ἄνθρωπο πάντα νά χαίρεται καί ὀτιδήποτε κι ἄν τοῦ συμβαίνει νά εὐχαριστεῖ. Γιατί κοντά στόν Θεό, ἀκόμα καί οἱ δοκιμασίες καί οἱ πειρασμοί ἔχουν νόημα. Ἀκόμα κι ἄν φταίμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γιά τά παθήματά μας εὐχαριστοῦμε, φτάνει νά μετανοοῦμε, ἀρκεῖ δηλαδή νά διδασκόμαστε καί νά συνεχίζουμε τόν δρόμο μας πρός τήν Εὐχαριστία καί τήν Ἀγιότητα μέ περισσότερο ζήλο. «Δόξα τῷ Θεῷ, πάντων ἔνεκεν», δοξολογοῦσε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, καθώς βάδιζε στήν ἐξορία καί στόν θάνατο.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, γράφει ἀπό τήν Ρώμη, μέσα ἀπό τήν φυλακή πρός τούς Φιλιππησίους: «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε! Πάλι θά πῶ: χαίρετε! Ἡ ἐπιείκειά σας ἄς γίνει γνωστή σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους. Ὁ Κύριος εἶναι κοντά. Γιά τίποτα μήν μεριμνᾶτε, ἀλλά γιά καθετί μέ τήν προσευχή καί μέ τήν δέ-

ηση, μαζί μέ εὐχαριστία, τά αἰτήματά σας ἄς γίνονται γνωστά πρός τόν Θεό. Καί ή εἰρήνη τοῦ Θεοῦ πού ὑπερέχει κάθε νοῦ θά φρουρήσει τίς καρδιές σας καί τά διανοήματά σας στόν Χριστό Ἰησοῦ». Συγκλονιστικό! Μέσα ἀπό τήν φυλακή μιλά γιά χαρά καί εὐχαριστία! Δέν κατηγορεῖ τούς Ρωμαίους, δέν ἀναθεματίζει, δέν ζητᾷ ἀπό τούς Χριστιανούς νά ξεσηκωθοῦν. Πόσο διαφορετικό εἶναι τό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου ἀπό τό φρόνημα τῆς ἐποχῆς μας! Καί πόσο εὐλογο εἶναι τό γεγονός ὅτι πολλοί ἀπό ἐμᾶς τούς Χριστιανούς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ζοῦμε μέσα στήν ταραχή, στήν ὀργή καί στήν μέριμνα. Ἄν ἔχουμε πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου, πῶς νά προσδεύσουμε πνευματικά;

Στήν Καινή Διαθήκη, συναντᾶμε τήν λέξη χαρά καί τά παράγωγά της πάνω ἀπό ἑκατό φορές! Ὅσο ὁ Χριστός γίνεται τό κέντρο τῆς ζωῆς μας, τόσο διδασκόμαστε μυστικά ἀπό τήν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτι θά ζήσουμε αἰώνια. Καί τότε ή χαρά κι ή εὐχαριστία καρποφοροῦν ὅλο καί περισσότερα στόν νοῦ καί τήν ψυχή. Γίνονται ἀνάσα, δεύτερη φύση. Δέν μπορεί κάποιος νά θέλει νά εἶναι Χριστιανός καί νά ἀπελπίζεται, νά γκρινιάζει, νά μεμφιμοιρεῖ, νά τά βλέπει ὅλα μαῦρα, νά εἶναι ἀπαισιόδοξος, σκοτεινός. Δέν μπορεί νά θέλει νά ἀκολουθήσει τόν Χριστό καί νά ἔναι ἀπελπισμένος, μισαλλόδοξος, φανατικός, ἐπιθετικός, χαιρέκακος, ζηλόφθονος, ἐκδικητικός, ἄρνητικός, καχύποπτος, μίξερους.

Συνεχίζεται

Η ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

Αχιλλέα Β. Παπατόλιου
διδάκτορας Θεολογίας

Η έτερότητα του προσώπου στηρίζεται στην αποδοχή της διαφορετικότητας του άλλου, στη συνύπαρξη διαφορετικών αντιλήψεων, θέσεων και ιδεολογικών προσανατολισμών. Ο σεβασμός της έτερότητας προκύπτει μέσα από ένα πλέγμα σχέσεων που αναγνωρίζει στον άλλο όχι μόνο το δικαίωμα του είναι αλλά και του γίνεσθαι, που αναγνωρίζει με λίγα λόγια το αμείωτο, θα λέγαμε, του άλλου προσώπου. Το ανθρώπινο πρόσωπο δεν υποτάσσεται σε μία ομοιότητα ακυρωτική κάθε διαφορᾶς, κάθε έτερότητας, αντίθετα όμνυει στην ανάδειξη τῶν διαφορῶν διανοίγοντας νέες συνθηκες ισότιμης δράσης με πνεῦμα δωροδοτικής προσφορᾶς, έτοιμο νὰ δώσει καὶ νὰ λάβει. Ὁ Χρῆστος Γιανναρᾶς ἀναφέρει πῶς ὁ ἄνθρωπος πρέπει «νὰ αὐθυπερβαίνει τὴ φυσικὴ ἀναγκαιότητα καὶ ἀτομικότητα καὶ νὰ ὑπάρχει ὡς αὐτὸ-διάθεση σχέσης καὶ αὐτοπροσφορᾶς: ὡς ἀγάπη»¹.

Ὁ σεβασμός τῆς ιερότητας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου σημαίνει ἀνεπιφύλακτη ἀποδοχὴ τοῦ ἄλλου μὲ τὰ γνωρίσματα τῆς έτερότητάς του, τὰ προσωπικά καὶ συλλογικά. Έτερότητα τοῦ προσώπου σημαίνει ἀναγνώριση, ἐκτίμηση, δεκτικότητα τοῦ διαφορετικοῦ τρόπου ζωῆς, τῆς διαφορετικῆς νοοτροπίας, τῆς διαφορετικῆς σκέψης καὶ ἐν τέλει τῶν διαφορετικῶν κοινωνικῶν καταβολῶν. Ἡ έτερότητα καὶ τὸ δικαίωμα στὴ διαφορὰ εἶναι θεμελιώδης κανόνας καὶ βασικὴ ἀρχὴ γιὰ τὴν εἰρηνικὴ καὶ δημιουργικὴ συνύπαρξη.

Ἡ έτερότητα, λοιπόν, συνιστᾷ τὸ διαλεκτικὸ ἕτερο τῆς ταυτότητας. Μὲ

ἄλλα λόγια, ἡ ἑτερότητα ἀποτελεῖ τὴν ἀναγκαία συνιστώσα τῆς ταυτότητας, εἶναι συνεπῶς δομικὴ διάσταση τοῦ αἰσθήματος τῆς προσωπικῆς ταυτότητας. Ὁ ἑαυτὸς βρίσκεται πάντα σὲ ἀντίστιξη μὲ τὸν ἄλλον καὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια εἶναι ἀδύνατο νὰ διαχωρίσουμε τὴν ταυτότητα ἀπὸ τὴν ἑτερότητα. Ταυτότητα τοῦ ἐγὼ σημαίνει τὸν προσδιορισμὸ του πάνω στὸ κοινὸ ἔδαφος ποὺ προσφέρει τὸ ἐμεῖς, ἡ ταυτότητα ὡς ἐκ τούτου, βρίσκεται στὸ ἐπίκεντρο τῆς διαλεκτικῆς τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ πολλαπλοῦ.

Ἡ ἑτερότητα ἐπισημαίνει τὴν ἐλευθερία τοῦ ὑποκειμένου. Τὴ δυνατότητα του νὰ εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶναι, ὑπαρκτικὴ ταυτότητα μοναδική, ἀνόμοια καὶ ἀνεπανάληπτη. Ὁ σεβασμὸς τῆς ἑτερότητας τῶν ἄλλων δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται στὴν ἀγαπητικὴ, συναισθηματικὴ διάθεση ἢ στὸν ἀλτρουισμό, στὴν καλοσύνη ἢ στὴν εὐγένεια, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμφαίνεται ἔμπρακτα στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, «*προϋποθέτει τὴ συγκρότηση ἑνὸς οἰκείου, κοινωνικοῦ, ἐξελιγμένου, νομιμοποιημένου καὶ νομοταγοῦς «ἑαυτοῦ» ὡς μέτρο κατηγοριοποίησης τοῦ "ἄλλου"*»². Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ἑτερότητα δὲν εἶναι μία νέα πραγματικότητα μὲ τὴν ὁποία καλεῖται νὰ συμβιβαστεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μοναδικὴ εὐκαιρία ὁλοκλήρωσής του.

Ὁ ἕτερος δὲν εἶναι ἀλλότριος. Ἐτερότητα σημαίνει ἰδιαιτερότητα καὶ διαφορετικότητα. Οἱ διαφορετικοὶ ἀπὸ ἐμᾶς δὲν ἀντιμετωπίζονται σὰν ἐχθροὶ καὶ ὡς ἀπειλή, «*ἀλλὰ ὡς συνάνθρωποι καὶ ὡς συν-προσκυνητές στὴν ἴδια ὁδὸ τῆς πλήρους κοινωνίας*»³. Ἡ συνύπαρξη μὲ τὴν ἑτερότητα ἀλλὰ καὶ ἡ θεμελίωση ἀδελφικῶν σχέσεων στὴ σύγχρονη κοινωνία ἀποτελοῦν ρητὴ καὶ πάγια ἐντολὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης: «*μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστος*»⁴. Ἐν κατακλείδι, κάθε πρόσωπο εἶναι μοναδικό, μὲ τὰ ἰδιαίτερα φυσικὰ καὶ πνευματικὰ χαρακτηριστικά του, «*καὶ γι' αὐτὸ μία ἀπόλυτη ἑτερότητα ἀλλὰ καὶ ἕνας τέλειος μικρόκοσμος, μία πληρότητα*»⁵.

1. Χ. Γιανναρᾶς, *Ὀντολογία τῆς σχέσης*, ἐκδόσεις Ἰκαρος, Ἀθήνα 2004, σ. 32-33.

2. Γ. Κυριακάκης-Μ. Μιχαηλίδου (ἐπιμ), *Ἡ προσέγγιση τοῦ ἄλλου, Ἰδεολογία, Μεθοδολογία καὶ ἐρευνητικὴ πρακτικὴ*, ἐκδόσεις Μεταίχμιο, Ἀθήνα 2005, σ. 9.

3. Στ. Τσομπανίδης, *Λειτουργία μετὰ τὴ λειτουργία: Ἡ Συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ Θεολογίας στὴν Κοινὴ Χριστιανικὴ Μαρτυρία γιὰ Δικαιοσύνη, Εἰρήνη καὶ Ἀκεραιότητα τῆς Δημιουργίας*, Διδακτορικὴ Διατριβή, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 166.

4. Ἰωάν. 14,2.

5. Ὁλγ. Στασινοπούλου, «*Ἀπὸ τὸ ἄτομο στὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο - Ἡ συμβολὴ τῆς πατερικῆς σκέψης στὴν ὑπέρβαση διλημμάτων τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς*», στὸ Δ. Μαργιπλῆς (ἐπιμ), *Κριτικὲς προσεγγίσεις στὸν ὀρθόδοξο πολιτισμὸ: Ὁψεις τοῦ ἐλληνικοῦ παραδείγματος*, ἐκδόσεις Ἀντ. Σταμούλης, Ἀθήνα 2007, σ. 119.

